

Van controle naar contextueel toezicht, samen met de inspecteur...

“Onze kinderen laten een hogere vaardigheidsgroei zien dan mag worden verwacht op basis van de leerlingkenmerken. Toch geeft de inspectie aan dat onze eindresultaten te laag zijn gezien ons schoolgewicht. Hoe kan dat?”

Een vraag van één van onze directeuren die me al een tijdje bezig houdt. Een literatuuronderzoek en een aantal gesprekken later kan ik eigenlijk alleen maar concluderen dat een school beoordelen op landelijke normeringen op basis van het schoolgewicht, per definitie geen recht doet aan de kwaliteit van de school, en trouwens ook niet aan de capaciteiten van de leerlingen. In deze tekst leg ik uit waarom niet.

Hoe zat het ook alweer met dat schoolgewicht?

Het schoolgewicht van een school wordt bepaald op basis van het leerlinggewicht van de populatie. Om het leerlinggewicht van een leerling te bepalen wordt naar het opleidingsniveau van de ouders gekeken. men gaat uit van de volgende categorieën:

- Categorie 1: maximaal (speciaal) basisonderwijs of (v)so-zmlk (leerlinggewicht 1,2)
- Categorie 2: maximaal lbo/vbo, praktijkonderwijs of vmbo-basis-of kaderberoepsgerichte leerweg (leerlinggewicht 0,3)
- Categorie 3: overig voortgezet onderwijs en hoger. (leerlinggewicht 0)

Het schoolgewicht wordt vervolgens bepaald door de som van het leerlinggewicht te verminderen met 6% van het leerlingaantal.

Deze regeling is gebaseerd op de aanname dat schoolsucces voor een groot deel is toe te schrijven aan het opleidingsniveau van de ouders. Is dat wel zo?

Alle onderzoeken gericht op het bepalen van factoren die een rol spelen bij opbrengsten van scholen, geven aan dat het opleidingsniveau van ouders een belangrijke voorspeller is voor schoolsucces, máár dat deze voorspeller zeer beperkt is in zijn voorspellingskracht. Men adviseert systematisch om, bij de bepaling van

de kwaliteit van het onderwijs, ook te corrigeren op andere factoren. De volgende factoren die een rol spelen bij de opbrengst van scholen komen in elk onderzoek naar voren in verschillende bewoordingen in willekeurige volgorde:

1. Opleidingsniveau ouders
2. Inkomen per huishouden
3. Status werk
4. Taal die thuis gesproken wordt
5. Etniciteit
6. Leerlingkenmerken
7. Aanleg/intelligentie en motivatie van het kind

Dat het ministerie van onderwijs als uitgangspunt het opleidingsniveau van ouders kiest, is dus goed te verantwoorden. Maar de huidige systematiek zorgt wel voor een vertekend beeld omdat de opbrengsten van de scholen maar met één factor worden gecorrigeerd. Maar dat is niet het enige probleem. Doordat categorie 3 (VO of hoger) zo breed is geformuleerd heeft bijna 60% van de basisscholen in Nederland een schoolgewicht van 10% of minder. Dat zijn 4010 scholen. Deze scholen moeten allemaal aan ongeveer dezelfde normering voldoen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen van ouders met een HBO+ achtergrond significant hoger scoren dan kinderen van ouders met een MBO achtergrond. Daar wordt op dit moment niet op gecorrigeerd. De huidige gewichtenregeling is dus niet alleen te beperkt, hij differentieert ook nog eens slecht ‘aan de bovenkant’.

De inspectie van het onderwijs beoordeelt scholen dus met een systematiek die met maar op één factor corrigeert en die ook nog eens onvoldoende differentieert.

Je kunt je afvragen waarom...

Staatsecretaris Sander Dekker verantwoordt zich voor deze keuze door aan te geven “dat er geen betere data beschikbaar is. En we willen scholen niet belasten met het verzamelen van die data.”

Ik vind dat een vriendelijk gebaar. De werkdruk is immers hoog genoeg. Maar ik denk dat scholen liever deze gegevens verzamelen en een reëel beeld creëren van de kwaliteit van het onderwijs, dan het risico lopen om onterecht als zwak betiteld te worden. Dat schijnt namelijk ook nogal werkdruk verhogend te werken.

Kan het anders?

Mijn vraag aan Sander Dekker: Als er geen beschikbare data is om een accurate inschatting te maken van de opbrengsten van een school, waarom worden scholen hier dan toch op afgerekend?

Volgens mij kan het anders!

Beoordeel scholen op de mate waarin ze de context van de school in beeld brengen op basis van de genoemde factoren, hoe ze streefdoelen stellen op basis van deze context, hoe ze de ontwikkeling volgen van de leerlingen en hoe ze handelen wanneer ze de doelen wel of niet behalen. Geen absolute normeringen dus, maar beoordeel het proces. Dat zou scholen vele malen meer recht doen en het stimuleert scholen om vanuit ambitieuze doelen, die realistisch zijn voor de school, het beste uit de kinderen te halen.

Gewapend met deze inzichten mailde ik een aantal kritische vragen naar de onderwijsinspectie. Ze belde me naar aanleiding van die vragen op, en wat blijkt: Ze zijn het volledig met mij eens. Dat was een reactie die ik niet had verwacht. De regeling leerlinggewicht komt vanuit het ministerie. De inspectie is bij wet verplicht toezicht te houden op de opbrengsten van de scholen, rekening houdend met de regeling leerlinggewicht. Juist omdat de inspectie ook vindt dat de context van de school er toe doet stimuleren ze, zeker binnen het nieuwe toezichtskader, om vooral zelf aan te geven wat je verwacht van de leerlingen op je school en waarom. Doe je dat goed dan heeft de inspectie ruimte om af te wijken van de gestelde normering.

Wij gaan deze uitdaging aan, en gaan ons richten op het beter in beeld brengen van de context van de scholen, en het stellen van ambitieuze doelen op basis van deze context, in de wetenschap dat alleen al dit proces vast zal leiden tot betere resultaten.

Ik raad u aan hetzelfde te doen.

Stefan Gijsbertsen MSc.
Beleidsmedewerker onderwijs & Kwaliteit
pricoH

